

Numeración

La numeración romana

Los Romanos de l'Antiquitat utilizavan sèt letras per escriure los nombres. **Lo zèro èra pas considerat coma un nombre**, çò que limitèt bravamant lors possibilitats de calcul. A l'origina, aquelas chifras èran segurament d'òscas sus de bastons, facilitava lo comptatge de las bèstias pels pastres.

I. Principis de basa

- ★ Las sèt letras son : I (1), V (5), X (10), L (50), C (100), D (500), M (1 000).
- ★ Quand una letra es plaçada a drecha d'una letra "mai bèla" o "egala", las ajustam.
- ★ Quand una "letra d'unitat" es plaçada just a esquèrra d'una letra "mai bèla", la devèm levar a la darrièra. Las **letras d'unitat** son **I** per **V** e **X**, **X** per **L** e **C**, **C** per **D** e **M**. *Exemples* : **IV** = 5-1 = 4 ; **XL** = 50 - 10 = 40...
- ★ Levat aquelas letras d'unitat a levar, ordenam las valors dins l'òrdre descreissent.
- ★ Podèm pas utilizar quatre còps seguits la meteissa letra (levat **M**).

II. Exemples

Tièra dels vint primièrs nombres romans

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20

XLVI = 46 **LX**=60 **LXXXIX**=89 **XC**=90 **DC**=600 **MM**=2000
DIX=509 **MMMDCCLXXXVIII**=4888 **MCMLXXV**=1975

III. Ara

A l'ora d'ara, utilizam encara los nombres romans, de còps :

- sus d'unes quadrans de relòtges ;
- per escriure lo nom dels reis (Louis XIV, Charles IX...);
- per escriure lo nom dels papas (Jean-Paul II, Benoît XVI...);
- per escriure l'ordre dels segles e dels millenaris (segle XIX, IIIe millenari...);
- per escriure la data de construccion sus d'unes bastiments ;
- per datar d'unes filmes, dins lo generic ;
- Per notar lo nombre d'oxidacion d'una espècia quimica (oxyde de fer(III) ...)

IV. Particularitats

4 s'escriu de còps **IIII** a la plaça de **IV**. Lo sonam "*quatre d'horloger*" per çò qu'aquela escritura se tròba subretot suls quadrans de relòtges redonds. Demest autres sistèmas, i a tanben los **macrons** (barras orizontalas) qu'an permès de crear de nombres bèls. *Exemples* :

$\overline{\text{I}}$ → ×1000 $\overline{\text{V}}$ = 5000 $\overline{\text{M}}$ → ×1000000 $\overline{\text{D}}$ = 500000000

Exercicis

1. Convertís en nombre "arabs".

VIII	
XIV	
XXIII	
XXIX	
XXXV	
XVII	

XL	
LI	
LXXXVI	
XCI	
CCL	
DCCCVIII	

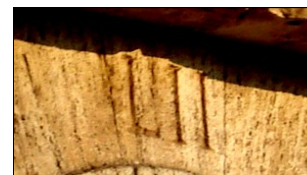
MMXII	
MCM	
CMXLIV	
MMMXXIV	
MCDLXVII	
CMI	

2. Convertís en nombres romans.

9	
43	
54	
78	
95	
107	

423	
777	
1 285	
2 809	
3 333	
2 998	

3. Respon a las questions pausadas...

Qué es lo numèro d'aquela dintrada del Colisèu ?

.....

Quina ora indica aquel relòtge ?

.....

Quin grade pòt atèner lo tirant d'aiga d'aquel batèl ?

.....